

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Διατροφή και κίνδυνος για την υγεία
και την υγιεινή”

Αθήνα, 12 Νοεμβρίου 2004

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος ανέλαβε την έκδοση Γνώμης με θέμα «Διατροφή και κίνδυνος για την υγεία και την υγιεινή», με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο «η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής».

Η σχετική απόφαση ελήφθη από την Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. και ορίστηκε Επιτροπή Εργασίας, αποτελούμενη από τους **κ.κ.Χαράλαμπο Κεφάλα, Νικόλαο Σκορίνη, Ελευθέριο Αυγητίδη, Αναστάσιο Αποστολόπουλο, Νικόλαο Λιόλιο** και **Νικόλαο Τσεμπερλίδη**. Πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Νικόλα-**

ος Λιόλιος. Στην Επιτροπή συμμετείχαν επίσης ως εμπειρογνώμονες ο **κ. Αλέξανδρος Βουτσάς** και η **κα Μαρία Μπίστη**. Τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής είχε η **κα Μαρία Ιωαννίδου**, Επιστημονική Συνεργάτις της Ο.Κ.Ε.

Η Ομάδα Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε 4 συνεδριάσεις. Η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίασή της στις **5/10/2004**. Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγητές ήταν οι **κ.κ. Νικόλαος Λιόλιος** και **Νικόλαος Τσεμπερλίδης**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίασή της στις **12/11/2004**, διατύπωσε την υπ' αριθμ. **116** Γνώμη της.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, με τη συγκέντρωση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού στις μεγάλες πόλεις, την εγκατάλειψη της υπαίθρου, τις αυξημένες επαγγελματικές υποχρεώσεις και των δύο φύλων και τις αυξανόμενες ώρες που περνά εκτός σπιτιού ο σημερινός άνθρωπος στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, έθεσε νέα δεδομένα και μετέβαλε σημαντικά τις συνήθειες στον τρόπο διατροφής, σε πολλές περιπτώσεις σε βάρος της ανθρώπινης υγείας. Η τάση για κατανάλωση επεξεργασμένων, τυποποιημένων και προμαγειρεμένων τροφών έχει επικρατήσει παγκοσμίως, ενώ και στη χώρα μας, ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα, παρατηρείται σταδιακή απομάκρυνση ενός μεγάλου και συνεχώς αυξανόμενου τμήματος του πληθυσμού από την παραδοσιακή μεσογειακή διατροφή¹.

Παράλληλα, σε διεθνές επίπεδο συντελούνται ραγδαίες αλλαγές που σηματοδοτούνται από την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου αγροτικών προϊόντων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, την προβλεπόμενη αύξηση της ζήτησης τροφίμων σε παγκόσμια κλίμακα, τον έντονο ανταγωνισμό και την εντατικοποίηση στην άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας.

Όλες αυτές οι εξελίξεις υπήρξαν καθοριστικές στον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα που αφορούν τη διατροφική ασφάλεια,

την προστασία του καταναλωτή και του περιβάλλοντος. Σε αυτό συνέβαλαν και τα δύο μεγάλα διατροφικά σκάνδαλα με την σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και τις διοξίνες στα πουλερικά, τα οποία ευαισθητοποίησαν τους πολίτες για την ποιότητα των τροφίμων που καταναλώνουν, τον τρόπο που αυτά παράγονται και μεταποιούνται αλλά και για τις επιπτώσεις που έχει αυτός ο τρόπος στην αειφορία των φυσικών πόρων και στη διατήρηση της ισορροπίας του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, οι διαμορφούμενες πολιτικές ενσωματώνουν σταδιακά τις αυξημένες ανησυχίες για ασφαλή τρόφιμα, αλλά και για προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Παράλληλα, οι καταναλωτές αρχίζουν σταδιακά να εκδηλώνουν έντονο ενδιαφέρον σε θέματα διατροφής, διεκδικούν έγκυρη ενημέρωση, δραστηριοποιούνται σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το παρελθόν και απαιτούν ασφαλή ποιοτικά προϊόντα, τα οποία θα προάγουν την ψυχική, πνευματική και σωματική υγεία, ενώ ταυτόχρονα θα παράγονται με μεθόδους που δε θα θέτουν σε κίνδυνο την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι στην Ελλάδα δεν έχει υπάρξει φαινόμενο διατροφικής κρίσης από προϊόντα παραγόμενα στη χώρα.

¹ Η μεσογειακή διατροφή χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ποικιλία φυτικών ειδών, όπως όσπρια, δημητριακά, φρούτα, λαχανικά, ποικιλία ψαριών, σημαντική κατανάλωση ελαιολάδου και χαμηλή πρόσληψη ζωικής πρωτεΐνης και ζωικού λίπους.

Στην παρούσα Γνώμη της Ο.Κ.Ε. εξετάζονται τα προβλήματα που εμφανίζονται και οι πιθανοί κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών, όπως προκύπτουν από την υφιστάμενη κατάσταση σε κάθε στάδιο της διατροφικής αλυσίδας, δηλαδή από την πρωτογενή παραγωγή έως τον καταναλωτή (κεφάλαια 2-5). Επίσης, πα-

ρουσιάζονται σε συντομία κάποια θεσμικά θέματα ελέγχου της ασφάλειας τροφίμων στην Ελλάδα (κεφάλαιο 6) και θέματα εισαγωγών προϊόντων από τρίτες χώρες (κεφάλαιο 7). Τέλος, στο κεφάλαιο 8 διατυπώνονται προτάσεις της Ο.Κ.Ε. για την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων.

2. ΤΟΜΕΑΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2.1. Υφιστάμενη κατάσταση

Κατά τις τελευταίες πέντε δεκαετίες, οι εξελίξεις στον αγροτικό τομέα ήταν ραγδαίες. Η είσοδος των μηχανημάτων, της συστηματικής άρδευσης και των αγροχημικών (ανόργανα λιπάσματα και χημικά φυτοφάρμακα) οδήγησαν σε κατακόρυφη αύξηση της παραγωγής στη γεωργία του δυτικού κόσμου. Ωστόσο, μετά τα πρώτα θεαματικά αποτελέσματα, η συνεχής αύξηση της παραγωγής άρχισε να οδηγεί στην υποβάθμιση των παραγωγικών πόρων με σταδιακή εξάντληση του εδάφους από την οργανική του ουσία και αύξηση των απαιτούμενων ανόργανων λιπασμάτων για την παραγωγή συγκεκριμένης ποσότητας προϊόντος. Επιπλέον, η σχεδόν απόλυτη αποτελεσματικότητα των φυτοφαρμάκων κατά τα πρώτα χρόνια των εφαρμογών, έδωσε τη θέση της σε προβλήματα όπως ανθεκτικότητα πολλών εντόμων απέναντι στις δραστικές ουσίες, εξολόθρευση των ωφελίμων εντόμων, κατάρρευση της οικολογικής ισορροπίας των συστημάτων, ρύπανση νερών, εδάφους, ατμόσφαιρας, παρενέργειες και δηλητηριάσεις στους παραγωγούς-χρήστες, κατάλοιπα στα αγροτικά προϊόντα.

Αντίστοιχα και στη ζωική παραγωγή, έχουν επικρατήσει πολύ εντατικές συνθήκες εκτροφής που δεν έχουν σχέση με τις φυσιολογικές συνθήκες διαβίωσης των ζώων. Τα εκτρεφόμενα ζώα επιλέγονται βάσει των αυξημένων αποδόσεών τους, η αναπαραγωγή τους γίνεται μόνο τεχνητά, ώστε να εξασφαλιστεί η διαιώνιση των πιο παραγωγικών χαρακτηριστικών, η διατρο-

φή τους δεν περιλαμβάνει τη βόσκηση, βασίζεται όλο και περισσότερο στις συμπυκνωμένες ζωοτροφές, ενισχύεται με αντιβιοτικά, βιταμίνες και ιχνοστοιχεία, προκειμένου να ενισχυθούν όσο γίνεται περισσότερο οι αποδόσεις τους και σταυλίζονται σε κτίρια με πλήρως ελεγχόμενες συνθήκες φωτισμού, αερισμού και θέρμανσης – ψύξης, με περιορισμό της κίνησής τους σε ελάχιστα τετραγωνικά. Η συνεχής βελτίωση των ζώων δημιουργεί υπέρ-αποδόσεις σε όλα τα κτηνοτροφικά προϊόντα, αλλά ταυτόχρονα και μείωση της ανθεκτικότητάς τους στις ασθένειες, οι οποίες και εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα λόγω των πολύ εντατικών συνθηκών εκτροφής. Επιπλέον, οι μονάδες εκτροφής υπερ-εντατικού τύπου παρουσιάζουν προβλήματα διάθεσης αποβλήτων και αύξησης των εισροών με μεταφορά ή ακόμη και εισαγωγή ζωοτροφών, εισαγωγή βελτιωμένων ζώων, εκμηχάνιση της εκτροφής κ.λπ.

2.2. Προβλήματα και προοπτικές

Τα περισσότερο **διαδεδομένα προβλήματα** της πρωτογενούς παραγωγής με επιπτώσεις και κινδύνους για την υγεία του καταναλωτή σήμερα αφορούν:

- τη συσσώρευση νιτρικών ιόντων στα γεωργικά προϊόντα και κυρίως στα πράσινα μέρη τους, με αντίστοιχη επιβάρυνση της υγείας του καταναλωτή αλλά και τη ρύπανση των υπέργειων και υπογείων υδάτων, εξαιτίας της κακής ή υπερβολικής χρήσης ανόργανης νιτρικής λίπανσης,

- την έλλειψη των φυσιολογικών επιπέδων θρεπτικών συστατικών, βιταμινών, ιχνοστοιχείων, μετάλλων, ενζύμων κ.λπ. στα αγροτικά προϊόντα σε περιπτώσεις ανισόρροπης λίπανσης και εξασθένησης της οργανικής ουσίας του εδάφους, έλλειψη που μεταφέρεται αθροιστικά και στον καταναλωτή,
- την ύπαρξη καταλοίπων των φυτοπροστατευτικών προϊόντων αλλά και των κτηνιατρικών φαρμάκων στα αγροτικά προϊόντα, με αντίστοιχη επιβάρυνση της υγείας του καταναλωτή σε περιπτώσεις μη ορθά ελεγχόμενης εφαρμογής των Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής,
- την παραγωγή προϊόντων χωρίς το χαρακτηριστικό και φυσιολογικό άρωμα και γεύση, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του αισθητικού κριτηρίου του καταναλωτή, αλλά και τη μη «γευστική εκπαίδευσή» του, ώστε να αναζητά αυθεντικά και ποιοτικά προϊόντα,
- τη διατροφή των βοοειδών με οστεάλευρα και κρεατάλευρα, ζωοτροφές που ποτέ δεν θα έτρωγε ένα φυτοφάγο ζώο στη φύση, με αποτέλεσμα την εμφάνιση της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών, και το τεράστιο διατροφικό σκάνδαλο που προέκυψε από τη μεταφορά της στον άνθρωπο, μέσω της κατανάλωσης μολυσμένων κρεάτων, και τη θανάτωση χιλιάδων ζώων,
- το σκάνδαλο των διοξινών στα πουλερικά,
- την προληπτική χορήγηση αντιβιοτικών, αυξητικών ορμονών και ορμονών

για αναπαραγωγικούς σκοπούς στα ζώα μέσα στα σιτηρέσια, με αποτέλεσμα τη μεταφορά τους στα ζωικά προϊόντα και την επιβάρυνση του καταναλωτή.

Στο πλαίσιο αυτό, στις αναπτυγμένες τουλάχιστον χώρες, οι καταναλωτές έχουν πλέον την τάση να αναζητούν ασφάλεια και ποιότητα στη διατροφή τους, πράγμα που μπορεί να ευνοήσει τη διαφοροποίηση της ζήτησης αγροτικών προϊόντων. Οι καταναλωτές των αναπτυγμένων χωρών, αλλά και τα πλουσιότερα στρώματα των υπολοίπων χωρών, στρέφονται προς ποιοτικά προϊόντα, ενώ οι φτωχότεροι προς φθηνότερα προϊόντα μαζικής παραγωγής.

Ως εκ τούτου, διαφαίνεται η τάση δημιουργίας δύο διαφορετικών αγορών αγροτικών προϊόντων που θα αντιστοιχούν στη ζήτηση καταναλωτών διαφορετικών εισοδηματικών επιπέδων. Η μία θα περιλαμβάνει ακριβά προϊόντα ποιότητας (βιολογικά, ονομασίας προέλευσης, κ.λπ.), ενώ η άλλη θα περιλαμβάνει φθηνά προϊόντα μαζικής παραγωγής, ενδεχομένως γενετικά τροποποιημένα με τις σύγχρονες μεθόδους της βιοτεχνολογίας.

Όσον αφορά στα **γενετικά τροποποιημένα προϊόντα**, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι:

- 1) Η υφιστάμενη επιστημονική γνώση σε παγκόσμιο επίπεδο είναι περιορισμένη και ανεπαρκής σχετικά με τις συνολικές επιπτώσεις της καλλιέργειας γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (Γ.Τ.Ο.) στη βιοποικιλότητα και τη γενετική καθαρότητα αγρίων και καλλιεργούμενων ειδών, ενώ τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα ερευνητικών πειραμάτων αλλά

και εμπορικών καλλιεργειών Γ.Τ.Ο. είναι ιδιαίτερα αρνητικά και ανησυχητικά.

- 2) Το υφιστάμενο κοινοτικό δίκαιο δεν ξεκαθαρίζει πλήρως το όριο αλλά και το μέγεθος της ευθύνης του παραγωγού που καλλιεργεί Γ.Τ.Ο., ούτε του παραγωγού του οποίου οι συμβατικές ή βιολογικές καλλιέργειες επιμολύνονται με Γ.Τ.Ο.
- 3) Το υφιστάμενο κοινοτικό δίκαιο δεν αποδίδει καμία ευθύνη στις εταιρείες που κατασκευάζουν τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς και μικροοργανισμούς για οποιαδήποτε βλάβη προκληθεί στους παραγωγούς, στους καταναλωτές ή στο περιβάλλον.
- 4) Τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα από τις υφιστάμενες σε παγκόσμια κλίμακα εμπορικές καλλιέργειες Γ.Τ.Ο. δεν έχουν επιβεβαιώσει σε μακροχρόνια βάση τις αποδόσεις και τα πλεονεκτήματα για τα οποία διαφημίζονται.
- 5) Η χώρα μας έχει σύνορα με μη κοινοτικά κράτη και επομένως αντιμετωπίζει με ιδιαίτερη ευαισθησία και προσοχή τις προϋποθέσεις διασυνοριακής μετακίνησης Γ.Τ.Ο. που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία.
- 6) Προκύπτει τεράστιο κόστος σε χρήμα, χρόνο και ταλαιπωρία για το μέσο Έλληνα παραγωγό, προκειμένου να αποδείξει ότι τα προϊόντα του δεν είναι γενετικά τροποποιημένα ή ότι η τυχόν επιμόλυνση είναι τυχαία και αναπόφευκτη. Επί πλέον διευρύνεται η εξάρτησή του από τις 5 – 6 υπερεθνικές εταιρείες από τις οποίες θα υποχρεούται να αγοράζει το «πακέτο» των γενετικά τροπο-

ποιημένων σπόρων και των εντομοκτόνων, αφού βεβαίως έχει καταβάλει και το κόστος των αντιστοίχων «δικαιωμάτων» της πατέντας.

- 7) Ο πλανήτης γη τα τελευταία 30.000 χρόνια είναι ένας ασφαλής και απόλυτα υγιεινός πλανήτης, ικανός να παράγει επαρκείς ποσότητες τροφίμων, με μεθόδους που σέβονται το περιβάλλον και την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να συμμετέχουμε σε ένα ακόμη διατροφικό πείραμα με απρόβλεπτες συνέπειες για την περαιτέρω ύπαρξη του πλανήτη και το οποίο υπονομεύει το κοινό αίσθημα ασφάλειας που βιώνουν μέχρι σήμερα οι παραγωγοί και οι καταναλωτές. Οι φυσικοί πόροι (πολλαπλασιαστικό υλικό) δεν είναι δυνατόν να «πατεντάρονται» και να αποτελούν αντικείμενο κερδοφορίας κάποιων, τη στιγμή που είναι φυσικό υλικό και προϊόν και ανήκουν σε ολόκληρο τον πλανήτη και τον πληθυσμό του.

Όσον αφορά **στα προϊόντα ποιότητας**, δηλαδή τα βιολογικά προϊόντα, τα προϊόντα από ελεγχόμενη καλλιέργεια παραδοσιακών ποικιλιών, τα προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης και Γεωγραφικών Ενδείξεων κ.λπ., η **Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η βιολογική μέθοδος παραγωγής μπορεί να αποτελέσει λύση για τα υφιστάμενα προβλήματα, στην κατεύθυνση μιας βιώσιμης γεωργίας που θα παράγει προϊόντα που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών, με σεβασμό στο περιβάλλον και διαφύλαξη της ζωτικότητας του αγροτικού χώρου.**

Επιπλέον, ιδιαίτερα για την Ελλάδα, η Ο.Κ.Ε. έχει τονίσει και σε προηγούμενες Γνώμες της ότι **η γεωργία της χώρας μας έχει τα χαρακτηριστικά που συνηγορούν προς τη στροφή της αγροτικής παραγωγής σε προϊόντα ποιότητας**. Εξάλλου, διατυπώνεται η επιστημονική άποψη ότι τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γεωργίας θεωρούνται απαγορευτικά για την εφαρμογή των προτεινομένων προδιαγραφών συνύπαρξης Γ.Τ.Ο. με συμβατικές και βιολογικές καλλιέργειες, ενώ δεν έχει υπολογιστεί σε κοινοτικό επίπεδο το αντίστοιχο οικονομικό και κοινωνικό κόστος ανά καλλιέργεια και χώρα.

Σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι ο ελληνικός αγροτικός τομέας αποτελείται από λίγες μεγάλες και πολυάριθμες μι-

κρές αγροτικές εκμεταλλεύσεις, είναι σαφές ότι δεν είναι εύκολο να αντεπεξέλθει αποτελεσματικά στον ανταγωνισμό χωρών, στις οποίες οι μεγάλες αγροτικές εκτάσεις ευνοούν τη μαζικότερη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων, τη συμπίεση του κόστους παραγωγής και τη στροφή ενδεχομένως στην παραγωγή μεταλλαγμένων προϊόντων. Πέρα από την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων, κυρίως μέσα από τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις, βασικός στόχος της χώρας θα πρέπει να είναι η ανάδειξη της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων, δίνοντας έμφαση τόσο στην παραγωγή παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων, όσο και στην πιθανή προσέλκυση ξένων επενδύσεων για «καθαρές πρώτες ύλες και αντίστοιχα τρόφιμα, ζωοτροφές και λοιπά προϊόντα».

3. ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

3.1. Υφιστάμενη κατάσταση

Η σύγχρονη τάση στις κοινωνίες του ανεπτυγμένου κόσμου είναι η κατανάλωση όλο και μεγαλύτερων ποσοτήτων μεταποιημένων τροφίμων. Από την εποχή που ανακαλύφθηκε η παστερίωση σαν υγειονομικά αποδεκτός τρόπος συντήρησης τροφίμων, η ζύμωση για την πήξη του γάλακτος ή την παρασκευή του κρασιού και η χρήση του αλατιού και της ζάχαρης για τη συντήρηση πρώτων υλών, υπάρχει μεγάλη αύξηση των μέσων (ψύξη, υπεριώδης ακτινοβολία, υψηλή παστερίωση, UHT,) για τη διατήρηση και συντήρηση των τροφίμων. Τα μέσα αυτά διασφαλίζουν συνθήκες μεταφοράς, αποθήκευσης και διακίνησης, ώστε ο καταναλωτής να έχει στη διάθεσή του εγγυημένα και ασφαλή τρόφιμα. Επίσης, συμβάλλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση παθογόνων μικροοργανισμών που μπορεί να ενεδρεύουν στο νερό ή την τροφή. Παράλληλα, έχει εξελιχθεί πολύ η επέμβαση στην πρώτη ύλη και η παρασκευή πλήθους μεταποιημένων τροφίμων πέρα από τα βασικά είδη διατροφής, τρόφιμα που καλύπτουν κάθε ηλικία και ανάγκη.

Στον τομέα της μεταποίησης τροφίμων, εάν δεν τηρούνται οι ορθοί κανόνες κατά την επεξεργασία και μεταποίηση των προϊόντων, υπάρχει ο κίνδυνος της υποβάθμισης της ποιότητας και της αλλοίωσης της θρεπτικής αξίας του προϊόντος και των κυριότερων φυσικοχημικών χαρακτηριστικών του. Το υπάρχον νομικό πλαίσιο και η εφαρμογή συγκεκριμένων διαδικασιών μέσα από τα διάφορα πρότυπα ISO – HACCP αποσκοπούν ακριβώς στην αντιμετώπιση των πιθανών κινδύνων και στη διασφάλιση

της ασφάλειας των παραγόμενων τροφίμων.

3.2. Προβλήματα

Η ανεξέλεγκτη χρήση της τεχνολογίας και της χημείας έχει οδηγήσει στην παρασκευή και κατανάλωση πλήθους μεταποιημένων τροφίμων, τα οποία όχι μόνο δεν προάγουν την υγεία του καταναλωτή, αλλά εγκυμονούν κινδύνους για την εμφάνιση μιας σειράς διατροφικών και μεταβολικών νοσημάτων και ασθενειών. Προβλήματα υγείας όπως η παχυσαρκία, η υπέρταση, οι πονοκέφαλοι, η αρτηριοσκλήρωση, οι γαστρίτιδες και τα έλκη, οι καρδιοπάθειες, ο διαβήτης, καθώς και κάποιες μορφές καρκίνου που σχετίζονται με το πεπτικό και απεκκριτικό σύστημα, αποδίδονται στην ευρεία και ακατάσχετη κατανάλωση ζάχαρης, αλκοόλ, διαφόρων συνθετικών και χημικών προσθέτων και συντηρητικών που περιέχονται στα τρόφιμα.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι τα σημαντικότερα προβλήματα για την υγεία του καταναλωτή, που σχετίζονται με τη μεταποίηση τροφίμων, είναι:

- η παραπλάνηση των καταναλωτών σε σχέση με την υγιεινή, τη σύσταση, και τη σήμανση των προϊόντων. Η προώθηση πολλών προϊόντων βασίζεται σε διατροφικούς ισχυρισμούς ή/και ισχυρισμούς υγείας, οι οποίοι αφορούν είτε την αποτελεσματικότητά τους για καλύτερη κατάσταση της υγείας των καταναλωτών, είτε για την πληρέστερη διατροφή. Επιπλέον, τα στοιχεία που δίνονται στην ετικέτα είναι σε αρκετές πε-

ριπτώσεις ελλιπή ή αποκρύπτονται σκόπιμα, ενώ απαίτηση των καταναλωτών, αλλά και στοιχειώδης συμμόρφωση με την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία, είναι η πλήρης καταγραφή της σύνθεσης των προϊόντων.

- Η εκτεταμένη χρήση προσθετικών, όπως συντηρητικά, χρωστικές, γλυκαντικές, αρωματικές ύλες κ.ά., για τα οποία ο καταναλωτής συνήθως γνωρίζει ελάχιστα και επομένως απαιτείται αφενός συστηματική πληροφόρηση ώστε να μπορέσει να αξιολογήσει την επικινδυνότητα ή όχι των αναγραφόμενων πρόσθετων υλών και αφετέρου έλεγχος όσον αφορά την έγκριση της κυκλοφορίας των προϊόντων αυτών.
- Η προσθήκη διαφόρων προσθέτων με τη μορφή συνθετικών χημικών βιταμινών, μετάλλων κ.λπ. στα τρόφιμα, πιθανόν να επιβαρύνει με στοιχεία μη απαραίτητα τον ανθρώπινο οργανισμό και μπορεί να αποδειχτεί τελικά επιζήμια για τη δημόσια υγεία.
- Η μικροβιακή και φυσικοχημική ποιότητα του νερού είναι βασικό στοιχείο για την υγεία μας και αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της βιομηχανίας τροφίμων. Παρόλο που στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η εγγύηση της ποιότητας του νερού, τουλάχιστον από πλευράς βιο-

λογικών κινδύνων είναι εξασφαλισμένη, δεν ισχύει το ίδιο και για τρίτες χώρες.

- Δεν είναι γνωστές οι μακροχρόνιες επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία των «νέων τροφίμων». (πχ. πρωτεΐνη από καλλιέργειες μυκήτων που χρησιμοποιείται αντί για κρέας σε σκευάσματα γρήγορης διατροφής), ούτε οι συνολικότερες επιπτώσεις εφαρμοζόμενων τεχνολογιών συντήρησης και μεταποίησης όπως η **ακτινοβόληση**², η οποία εξαπλεί ορισμένα θρεπτικά συστατικά και παράγει ακτινολυτικά προϊόντα σε ορισμένα τρόφιμα, ορισμένα από τα οποία ενδέχεται να δημιουργούν κινδύνους για την υγεία, ενώ δεν υπάρχουν επιστημονικά δεδομένα σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που έχει στην υγεία ένα διαιτολόγιο βασιζόμενο σε μεγάλο βαθμό σε ακτινοβολημένα τρόφιμα. Επιπλέον, η ακτινοβολία μπορεί να συμβάλει στο να συγκαλυφθούν χαμηλές προδιαγραφές υγιεινής σε ορισμένους τομείς παραγωγής τροφίμων, όπως η υδατοκαλλιέργεια και μεταποίηση γαρίδας.
- Η σύνθεση των βρεφικών και παιδικών τροφών (υποκατάστατα του μητρικού γάλακτος, βρεφικά γεύματα, παιδικά γάλατα και γαλακτοκομικά προϊόντα με την προσθήκη ζάχαρης, βιταμινών και

2 Η ακτινοβόληση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρεμπόδιση της βλάστησης και της ωρίμανσης και την αύξηση του χρόνου παραμονής των τροφίμων στο εμπόριο, ωστόσο η βλάστηση και η ωρίμανση είναι φυσικές διεργασίες που επιτρέπουν στον καταναλωτή να κρίνει την ηλικία και τη νωπότητα των προϊόντων. Παρομοίως, όταν εξολοθρευτεί τα βακτηρίδια που δηλητηριάζουν τα τρόφιμα, η ακτινοβόληση καταστρέφει επίσης βακτηρίδια που εκπέμπουν οσμές που αποτελούν προειδοποίηση ότι τα τρόφιμα αρχίζουν να χαλάνε. Με τον τρόπο αυτό, η ακτινοβόληση μπορεί να παραπλανήσει τους καταναλωτές και να τους δυσκολέψει να διακρίνουν πότε τα τρόφιμα δεν είναι πλέον βρώσιμα. Οι αβεβαιότητες αυτές δημιουργούν αμφιβολίες σε σχέση με τις διαβεβαιώσεις ότι η κατανάλωση ακτινοβολημένων τροφίμων είναι απολύτως ασφαλής.

μετάλλων). Τα περισσότερα από τα προαναφερόμενα προϊόντα περιέχουν σημαντικές ποσότητες ζάχαρης, συνθετικών χημικών βιταμινών, και πληθώρας προσθέτων τα οποία εγκυμονούν τον κίνδυνο για παιδική παχυσαρκία, καρδιοπάθεια, διαβήτη, ασθένειες που δυστυχώς είναι πολύ διαδεδομένες στις χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου³.

Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος προέρχεται από τη διατροφική συνήθεια, που αποκτούν τα παιδιά και που θα τους ακολουθεί σε όλη τη ζωή τους ως ενήλικες καταναλωτές, της εξάρτησης από κάθε λογής ζαχαρούχο και αλκοολούχο παρασκεύασμα, ενώ αντίθετα απομακρύνονται από τις φυσικές αυθεντικές γεύσεις, για παράδειγμα των ώριμων φρούτων, του φυσικού ακατέργαστου μη τυποποιημένου μελιού και την απόκτηση ορθού διατροφικού προτύπου.

Ιδιαίτερα για την Ελλάδα, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει τα εξής προβλήματα:

- Τα υφιστάμενα σφαγεία, που ανταποκρίνονται στα σύγχρονα πρότυπα, καλύπτουν ένα σχετικά μεγάλο μέρος των αναγκών σφαγής. Προβλήματα και σημαντικές ελλείψεις σε σφαγεία διαπιστώνονται στην περίπτωση των αιγοπροβάτων και στις απομακρυσμένες ορεινές και νησιωτικές περιοχές⁴. Σε

αρκετές περιπτώσεις, οι υπηρεσίες τοπικής αυτοδιοίκησης (Νομαρχίες, Δήμοι) εξακολουθούν να επιτρέπουν τη λειτουργία παλαιών, ακατάλληλων και μικρών σφαγείων, τα οποία δεν πληρούν ούτε τις βασικές προϋποθέσεις τεχνολογίας και υγιεινής που προβλέπονται από τη σχετική νομοθεσία. Η συνέχιση της λειτουργίας αυτών οφείλεται στις αντιδράσεις και πιέσεις των σφαγέων, των κρεοπωλών και λοιπών τοπικών παραγόντων που έχουν οικονομικά συμφέροντα (απασχόληση, αποφυγή καταβολής ΦΠΑ κ.λπ.)⁵

- Εντοπίζεται ανάγκη εκσυγχρονισμού κυρίως μικρών μονάδων μεταποίησης τροφίμων, οι οποίες δε διαθέτουν ικανοποιητικό τεχνολογικό επίπεδο και μηχανολογικό εξοπλισμό και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν τηρούν απόλυτα τους απαιτούμενους κανόνες υγιεινής.
- Ορισμένες μικροβιοτεχνίες αμφιβόλου υποδομής πραγματοποιούν υποσκευασία εισαγομένων τροφίμων (τυριά, σκόνες γάλακτος, μέλια και λοιπά προϊόντα μελισσοκομίας, αλιευτικά προϊόντα κ.λπ.) με μεγάλα περιθώρια νοθείας και κέρδους, αλλοίωσης της ποιότητας, χρήσης ψευδούς σήμανσης και ετικέτας και παραπλάνησης του καταναλωτή.

3 Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας έχει καταγγείλει τις ΗΠΑ για την παιδική παχυσαρκία, τη μεγάλη περιεκτικότητα ζάχαρης στις παιδικές τροφές και την προτεραιότητα που δίνει στην κερδοφορία των μεταποιητικών βιομηχανιών τροφίμων και όχι στη διασφάλιση της υγείας των καταναλωτών.

4 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. Νο 110 «Γεωργία και ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας», Αύγουστος 2004.

5 Βλ. Μελέτη του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Υπ. Γεωργίας με θέμα «Αναπτυξιακή Στρατηγική και Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων», Φεβρουάριος 2001.

4. ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Το σύστημα εμπορίας και διακίνησης τροφίμων παίζει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση της υγιεινής και ασφάλειας των τροφίμων. Η τήρηση αυστηρών κανόνων αποθήκευσης, μεταφοράς και συντήρησης των προϊόντων από τα καταστήματα πώλησης είναι επιβεβλημένη, λόγω του υψηλού κινδύνου ανάπτυξης μικροοργανισμών επιζήμιων για την ανθρώπινη υγεία. Ταυτόχρονα, το σύστημα εμπορίας και διακίνησης είναι καθοριστικό στη διαμόρφωση των τιμών του καταναλωτή και του παραγωγού.

Το σύστημα εμπορίας και διακίνησης των τροφίμων στην Ελλάδα και τα υπάρχοντα προβλήματα περιγράφονται αναλυτικά στη Γνώμη της Ο.Κ.Ε. «Γεωργία και ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας». Τα βασικά σημεία είναι τα εξής:

- Το σύγχρονο χαρακτηριστικό στην εμπορία των τροφίμων και ποτών είναι η συγκέντρωση της διακίνησης στις μεγάλες επιχειρήσεις-αλυσίδες διανομής (υπερ-αγορές), οι οποίες υπαγορεύουν σε σημαντικό βαθμό τους όρους της διακίνησης (ποσότητες, ποιότητες, χρόνους, συσκευασίες). Οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί δυσχεραίνουν σημαντικά την είσοδο στην αγορά νέων

προϊόντων, μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων αλλά και παραδοσιακών προϊόντων που υφίστανται μία πρώτη μεταποίηση ή συσκευασία στο αγρόκτημα, καθώς ο ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα σκληρός για τις μονάδες μικρής δυναμικότητας.

- Το στάδιο της διάθεσης των γεωργικών προϊόντων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό απορροφά σημαντικό τμήμα της τελικής τιμής που καταβάλλει ο καταναλωτής, χωρίς προσφορά ισοδύναμων υπηρεσιών. Οι λαϊκές αγορές αποτελούν διέξοδο για μικρό αριθμό παραγωγών, ενώ οι κεντρικές αγορές Αθηνών και Θεσσαλονίκης (με νομική μορφή Α.Ε.) αδυνατούν να στηρίξουν την ποιότητα των προϊόντων και τη διαφάνεια των συναλλαγών. Οι αλυσίδες πολυκαταστημάτων αναδύονται ως καθοριστικοί ρυθμιστές της λειτουργίας της «ελεύθερης» αγοράς. Με δεδομένη την αδύνατη θέση των αγροτικών συνεταιρισμών, έστω ως φορέων διαπραγματευτικής δύναμης, είναι αναμενόμενο οι παραγωγοί να γίνονται απλοί αποδέκτες των όρων που θέτουν οι αγοραστές των προϊόντων τους (όπως και οι προμηθευτές των εφοδίων τους) και να αποτελούν τον πλέον αδύναμο κοινωνικό εταίρο.

5. ΟΙΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι απαιτήσεις των καταναλωτών για ασφαλέστερα τρόφιμα συνεχώς αυξάνουν. Οι καταναλωτές έχουν το δικαίωμα σε σαφή και ακριβή πληροφόρηση για τη διατροφή και την υγεία. Επιπλέον, με τις επιλογές τους μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την παραγωγή και διάθεση προϊόντων.

Το σύγχρονο διατροφικό πρότυπο στις αναπτυγμένες χώρες εγκυμονεί σειρά κινδύνων για την υγεία των καταναλωτών. Οι κίνδυνοι αυτοί συνίστανται:

- στην παραπλάνησή τους από αμφισβητήσιμους διατροφικούς ισχυρισμούς και ισχυρισμούς υγείας, στους οποίους στηρίζεται η προώθηση πολλών προϊόντων,
- στην αντικατάσταση του παραδοσιακού τρόπου σίτισης και απόλαυσης ενός γεύματος διαθέτοντας τον απαραίτητο γι' αυτό χρόνο, με τα γνωστά «γρήγορα γεύματα»,
- στην πρόσληψη υπερβολικών ποσοτήτων ζωικών πρωτεϊνών και λιπών, ραφιναρισμένων ελαίων, ραφιναρισμένης άσπρης ζάχαρης, αλκοολούχων ποτών, αναψυκτικών και γλυκών,
- στη μειωμένη κατανάλωση φυσικών και νωπών τροφών, σύνθετων υδατανθράκων και φυτικών ινών,
- στην κατανάλωση υπερβολικής ποσότητας τροφής,
- στην κατανάλωση «υγιεινής» αλλά ακατάλληλης από θρεπτική άποψη τροφής,
- στην εκδήλωση θρεπτικών διαταραχών και μεταβολικών νοσημάτων λόγω αβιταμινώσεων και έλλειψης ισορροπημένων γευμάτων,

6. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ - ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ - ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

Στο παρόν τμήμα της Γνώμης αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με την ασφάλεια και την υγιεινή των τροφίμων και προσεγγίζονται οι ελεγκτικοί φορείς και οι δημόσιες υπηρεσίες που εμπλέκονται στις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των αγροτικών προϊόντων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ο.Κ.Ε. κατά το παρελθόν έχει διατυπώσει τις απόψεις της επί των διατάξεων του Ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199/τ.Α') «Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων» (Γνώμη 33, Αύγουστος 1999) και της Λευκής Βίβλου για την ασφάλεια των τροφίμων (Γνώμη 40, Απρίλιος 2000). Τα προαναφερόμενα χρονικά σημεία αποτελούν σταθμούς στη νομοθετική αντιμετώπιση του επισήμου ελέγχου της ασφάλειας των τροφίμων στην Ελλάδα και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Νομοθεσία και Φορείς Ελέγχου και Πιστοποίησης της Ποιότητας των Τροφίμων

Η σοβαρότατη διατροφική κρίση που έπληξε την Ευρώπη τη δεκαετία του '90, κατέστησε σαφή την αναγκαιότητα ολοκληρωμένων και ενιαίων ελέγχων της υγιεινής και ασφάλειας των τροφίμων που θα καλύπτουν με συστηματικό τρόπο ολόκληρη την τροφική αλυσίδα («από το χωράφι στο τραπέζι», από τον έλεγχο στη χρήση των φυτοφαρμάκων και των ζωοτροφών μέχρι την αγορά από τον καταναλωτή). Η απρόσκο-

πη λειτουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς προϋποθέτει τη θέσπιση κοινών αρχών και κανόνων για όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ενιαίο επίσημο σύστημα αναγνώρισης και ελέγχου κινδύνων, κωδίκων ορθής υγιεινής πρακτικής κατά κλάδο και τομέα, καθορισμός, επισήμανση και ιχνηλασιμότητα της προέλευσης κατά περίπτωση, ίδρυση Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Τροφίμων).

Στη χώρα μας το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με την υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων αποτελείται από τον Κώδικα Τροφίμων και Ποτών και Αντικειμένων Κοινής Χρήσης (όπου μεταξύ άλλων περιλαμβάνονται και διατάξεις για την εισαγωγή από τρίτες-μη Κοινοτικές-χώρες), τον Αγορανομικό Κώδικα (Ν.Δ. 136/1946), κωδικοποιημένες ή μη αγορανομικές διατάξεις, καθώς και από νόμους, προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις που αποσκοπούν στον καθορισμό και τον έλεγχο των όρων κυκλοφορίας των προϊόντων (ποιότητα και ασφάλεια των τροφίμων). Στα παραπάνω περιλαμβάνονται και διατάξεις που προβλέπουν τον έλεγχο και την επισήμανση των τροφίμων, καθώς και τις επιβαλλόμενες διοικητικές ή /και ποινικές κυρώσεις.

Είναι εμφανές από τα προαναφερόμενα ότι οι σχετικές με τα τρόφιμα διατάξεις είναι διεσπαρμένες σε διάφορα νομοθετήματα, γεγονός που δυσκολεύει το

έργο των ελεγκτικών υπηρεσιών, καθώς και την προσαρμογή των επιχειρήσεων στα απαιτούμενα πρότυπα ποιότητας, καθώς αυτά είναι δύσκολα κατανοητά και σε πολλές περιπτώσεις αντιφατικά μεταξύ τους [βλ. π.χ. ως προς τη διαχείριση ακατάλληλων και μη κανονικών τροφίμων τη διάταξη του άρθρου 52 του Αγορανομικού Κώδικα Α.Ν. 136/1946 (ΦΕΚ 298/τ.Α'), του άρθρου 7 της Κ.Υ.Α. 121/2003 (ΦΕΚ 685/τ.Β'/30.5.2003) και του άρθρου 18 του Π.Δ. 40/1977 (ΦΕΚ 18/τ.Α'/21.1.1977, «Περί κτηνιατρικής επιθεωρήσεως των σφαγίων ζώων και προϊόντων ζωικής προέλευσης»)].

Όσον αφορά τους αρμόδιους ελεγκτικούς φορείς, με το Ν. 2741/1999 ιδρύθηκε ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, που είναι ο αρμόδιος φορέας για την πιστοποίηση της ασφάλειας των τροφίμων, εποπτεύεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και λειτουργεί ως Ν.Π.Δ.Δ. Μεταξύ των βασικών αρμοδιοτήτων του συγκαταλέγονται: α) ο καθορισμός των προδιαγραφών ποιότητας, β) ο καθορισμός των προτύπων στα οποία στηρίζεται η μελέτη και εφαρμογή των συστημάτων παραγωγής υγιεινών προϊόντων, γ) ο καθορισμός και η επικύρωση των κανόνων ορθής υγιεινής πρακτικής σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες και με κάθε άλλο συναφή κανόνα διεθνούς και κοινοτικού δικαίου, δ) η διενέργεια και ο συντονισμός των ελέγχων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας μετά την πρωτογενή παραγωγή. Επίσης, ο Φορέας συμμετέχει στα αρμόδια για την ασφάλεια και υγιεινή των τροφίμων όργανα της Ε.Ε., καθώς και στους αρμόδιους Κοινοτικούς και Διεθνείς Οργανισμούς.

Παρά όμως το γεγονός ότι σημαντικό μέρος των αρμοδιοτήτων ελέγχου

περιήλθε στον Ενιαίο Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Φ.Ε.Τ.), αρμόδιο για τα φυτικά και ζωικά προϊόντα στο στάδιο της πρώτης μεταποίησης εξακολουθεί να παραμένει το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Πρόσφατη κοινή υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 386/τ.Β'/2.4.2003) ρυθμίζει τα προαναφερόμενα θέματα (θέματα που αναφέρονται στα αγροτικά προϊόντα που βρίσκονται στο στάδιο της πρώτης μεταποίησης) και την οργάνωση και το συντονισμό του συστήματος ελέγχου από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και του Ε.Φ.Ε.Τ.

Στα θέματα των γενετικά τροποποιημένων προϊόντων αρμόδια αρχή είναι το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., το οποίο έχει και την ευθύνη του συντονισμού των συναρμόδιων Υπουργείων. Η αξιολόγηση των προϊόντων γενετικής τροποποίησης γίνεται από Επιτροπή που έχει συσταθεί με απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων (Οικονομικών, Γενικού Χημείου του Κράτους, Γεωργίας, Υγείας και Πρόνοιας, Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας και Γενική Γραμματεία Καταναλωτή), καθώς και ειδικοί επιστήμονες ως εμπειρογνώμονες. Οι έλεγχοι της τήρησης των όρων που προβλέπονται σε κάθε έγκριση διενεργούνται από τις καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες των συναρμόδιων Υπουργείων.

Η ίδρυση επομένως του Ε.Φ.Ε.Τ. στη λογική της συγκέντρωσης των αρμοδιοτήτων ελέγχου σε ένα ενιαίο φορέα, όπως διαπιστώνεται και στη βάση των προαναφερόμενων, δεν έχει αντιμετωπίσει ριζικά την πολυδιάσπαση του συστήματος ελέγχου σε διάφορους κατά περίπτωση αρμόδιους φο-

ρείς. Η συνολική εικόνα υποβαθμίζεται περαιτέρω αν προστεθεί και η μέχρι σήμερα ελλιπής λειτουργία του Ε.Φ.Ε.Τ. (αριθμητική και ποιοτική έλλειψη του αναγκαίου προσωπικού).

Στη συνέχεια και από την πλευρά των καταναλωτών η κύρια ευθύνη υλοποίησης της πολιτικής υγιεινής και ασφάλειας ανήκει στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, η οποία έχει επίσης τη συναρμοδιότητα για την εποπτεία και τον έλεγχο της επισήμανσης των τροφίμων (ακόμη και γενετικά τροποποιημένων) που διατίθενται στην αγορά, όπως και για την ενημέρωση των καταναλωτών. Τα βασικά δικαιώματα των καταναλωτών κατοχυρώνονται από το Νόμο 2251/1994 (ΦΕΚ 191 Α/16-11-1994), όπως έχει τροποποιηθεί, συμπληρωθεί και ισχύει, ο οποίος μεταξύ άλλων προβλέπει και τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Κατανα-

λωτών ως συμβουλευτικού και γνωμοδοτικού οργάνου του Υπουργού Ανάπτυξης. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών εκφράζει τις θέσεις των καταναλωτών για θέματα προστασίας τους, υποβάλλει προτάσεις για την προώθηση των συμφερόντων τους και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και εκδίδει γνωμοδοτήσεις σε καταναλωτικά θέματα και ιδίως για όλα τα νομοσχέδια και τις διατάξεις που αφορούν τους καταναλωτές (άρθρο 12, Ν. 2251/1994). Στο ίδιο όργανο, εκτός από τις ενώσεις των καταναλωτών, συμμετέχουν και εκπρόσωπος της ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ, των εργαζομένων (Γ.Σ.Ε.Ε.), δημοσίων υπαλλήλων (Α.Δ.Ε.Δ.Υ.), της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης (Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.), καθώς και των επιμελητηρίων (Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων), των βιομηχανιών (Σ.Ε.Β.) και των εμπόρων (Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου-Ε.Σ.Ε.Ε.).

7. ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

Ένα θέμα που απαιτεί μεγάλη προσοχή είναι η ποιότητα των τροφίμων που εισάγονται από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εισαγωγές αυτές βασίζονται σε διμερείς συμφωνίες μεταξύ της Ε.Ε. και της τρίτης χώρας για την εξασφάλιση κάποιων ελαχίστων ποιοτικών κριτηρίων, συμβατών με τις κοινοτικές προδιαγραφές. Πολλές φορές, όμως, στις χώρες αυτές, τόσο τα πρότυπα παραγωγής πρώτων υλών όσο και οι αντίστοιχοι εθνικοί έλεγχοι δεν εφαρμόζονται με συνέπεια. Το αποτέλεσμα είναι να χρειάζονται συνεχείς και εξονυχιστικοί έλεγχοι στα σημεία εισόδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι να μην περιορίζονται μόνο στο διοικητικό έλεγχο των συνοδευτικών εγγράφων και υγειονομικών πιστοποιητικών που πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύουν τις εισαγόμενες ποσότητες, αλλά να περιλαμβάνουν και εργαστηριακές αναλύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση της Κίνας, από την οποία από το Μάρτιο του 2002 έως τα μέσα του 2004 απαγορεύτηκαν εντελώς οι εισαγωγές ζωικών προϊόντων, μελιού και προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, διότι είχαν ανιχνευθεί αντιβιοτικά απαγορευμένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον, ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούν τα προϊόντα που εισάγονται από τις μεσογειακές χώρες. Στη βάση της Ευρω-Μεσογειακής Συμφωνίας και των Συμφωνιών Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις μεσογειακές χώρες, το καθεστώς μεταχείρισης για τα νωπά και μεταποιημένα αγροτικά προϊόντα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό⁶. Τα εισαγόμενα από τις χώρες της ΕΜΖ αγροτικά προϊόντα κατέχουν σημαντικό μερίδιο της ενιαίας κοινοτικής αγοράς και παράλληλα επηρεάζουν αρνητικά τις ελληνικές εξαγωγές. Το πρόβλημα δημιουργείται, όχι μόνο λόγω της προνομιακής μεταχείρισης, αλλά και του χαμηλότερου κόστους παραγωγής, εξαιτίας του εν αφθονία φθηνού εργατικού δυναμικού που διαθέτουν οι χώρες της ΕΜΖ και των ελαστικότερων κανόνων υγιεινής και ασφάλειας που εφαρμόζουν. Αντίθετα, τα αντίστοιχα ελληνικά προϊόντα επιβαρύνονται με υψηλότερο κόστος εργασίας, υποβάλλονται σε αυστηρούς ελέγχους για να διακινηθούν στη διεθνή αλλά και στην εσωτερική αγορά και επιβάλλεται να πληρούν τα πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας, όπως αυτά καθορίζονται στα πλαίσια της ΚΑΠ και πιστοποιούνται από τους επίσημους ελεγκτικούς μηχανισμούς⁷.

6 Ειδικότερα, στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς για τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων από τις μεσογειακές χώρες ισχύει ο δασμολογικός αφοπλισμός είτε στο πλαίσιο των ποσοστώσεων, είτε στο πλαίσιο των ημερολογιακών αναφορών.

7 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. Νο 110/2004, «Γεωργία και ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας».

8. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται προτάσεις της Ο.Κ.Ε. με βάση όσα έχουν αναπτυχθεί στα προηγούμενα κεφάλαια.

8.1. Πρωτογενής τομέας

Οι παραγωγοί έχουν εκ προοιμίου την ευθύνη για την ποιότητα και την ασφάλεια της πρώτης ύλης, δεν θα πρέπει όμως να τους αποδίδονται ευθύνες για την ευρύτερη περιβαλλοντική ρύπανση ή για την υποβάθμιση που υφίσταται η πρώτη ύλη κατά τη διάρκεια της μεταποίησης και της τυποποίησης των τροφίμων.

Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η οποιαδήποτε αναφορά σε θέματα ποιότητας, καθώς και η εφαρμογή των πολιτικών τους, δεν θα πρέπει να αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης και να δημιουργεί αίσθημα καχυποψίας για τον παραδοσιακό και κοινωνικά κατοχυρωμένο ρόλο του αγρότη-παραγωγού ως χειριστού του περιβάλλοντος και της διαχείρισης των φυσικών πόρων.

Επίσης, όσον αφορά τα φυσικά τρόφιμα, πρέπει να είναι σαφές ότι εφόσον ελέγχεται σε κάθε στάδιο της πρωτογενούς παραγωγής η εφαρμογή των ορθών γεωργικών πρακτικών και των κανόνων υγιεινής, τα φυσικά προϊόντα είναι εκ προοιμίου ασφαλή και δεν χρειάζονται περαιτέρω πιστοποίηση. Επιδίωξή μας θα πρέπει να είναι ο εφοδιασμός του καταναλωτή με προϊόντα ταυτοποιημένα, συσκευασμένα και επώνυμα, ώστε και οι παραγωγοί να αναλαμβάνουν τις ευθύνες τους και οι καταναλωτές να ξέρουν πού να απευθύνονται. Σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των παραπάνω καλούνται να δια-

δραματίσουν οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις κάθε βαθμίδας ως θεσμικοί εκπρόσωποι των αγροτών.

Στο πλαίσιο αυτό, με σκοπό τη διασφάλιση μιας αειφόρου γεωργίας, η οποία θα παράγει ασφαλή προϊόντα υψηλής ποιότητας, τα οποία θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών, κρίνεται απαραίτητα:

1. Η ορθολογική χρήση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων, των λιπασμάτων, του νερού και των συστημάτων άρδευσης, η εφαρμογή των προδιαγραφών υγιεινής διαβίωσης και ορθής διατροφής των ζώων, σύμφωνα με τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, δεδομένου ότι η μη ορθή εφαρμογή τους στην πρωτογενή παραγωγή μπορεί να αφήσει κατάλοιπα και να δημιουργήσει προβλήματα σε ολόκληρο το φάσμα της τροφικής αλυσίδας.
2. Η ανάπτυξη συστημάτων ολοκληρωμένης καταπολέμησης και διαχείρισης καλλιεργειών, εφαρμόζοντας μέτρα πρόληψης, όπως αμειψισπορά, τήρηση φυτοϋγειονομικών κανόνων, κατάλληλων καλλιεργητικών φροντίδων κ.λπ., ήπια και βιολογικά μέσα καταπολέμησης των εχθρών και των ασθενειών, σύμφωνα και με τις πρόσφατες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις της ενδιάμεσης αναθεώρησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.
3. Η συστηματική και συνεχής εκπαίδευση, ενημέρωση και πληροφόρηση των

αγροτών, ώστε να χρησιμοποιούν τα προϊόντα φυτοπροστασίας αποτελεσματικά, την ενδεδειγμένη χρονική στιγμή, στις μικρότερες και πλέον απαραίτητες ποσότητες.

4. Ο έλεγχος των υπολειμμάτων των φυτοπροστατευτικών προϊόντων αλλά και των κτηνιατρικών φαρμάκων στα παραγόμενα προϊόντα, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του καταναλωτή, λαμβάνοντας υπόψη ότι η επίδρασή τους στον οργανισμό και το περιβάλλον είναι αθροιστική.
5. Αναβάθμιση του ερευνητικού ρόλου του ΕΘΙΑΓΕ.

Επιπλέον, για τον τομέα ζωικής παραγωγής προτείνονται:

1. Η εφαρμογή συστήματος διαχείρισης κρίσεως σε περίπτωση σοβαρής μόλυνσης στην Ε.Ε.
2. Η εφαρμογή υποχρεωτικών εθνικών προγραμμάτων ελέγχου των μολυσματικών παραγόντων στις ζωοτροφές.
3. Η εφαρμογή αναθεώρησης της νομοθεσίας για την κυκλοφορία και τις ενδείξεις στα εμπορικά σκευάσματα των ζωοτροφών.
4. Η έγκριση όλων των παραγωγών που παρασκευάζουν ζωοτροφές, εγγραφή σε μητρώα, κωδικοί έγκρισης, πιστοποίηση, συστηματοποίηση των ελέγχων κ.λπ.
5. Η εφαρμογή υποχρεωτικής βάσης δεδομένων, αρχείων ελέγχου παραγωγής προμηθευτών – πελατών.

6. Η εφαρμογή συστήματος ιχνηλασιμότητας (αναδρομή της ζωοτροφής στη πηγή παραγωγής).

Τέλος, ιδιαίτερα για τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αναγκαία:

1. την εξασφάλιση συνθηκών συνύπαρξης που να εγγυώνται την απόλυτη καθαρότητα των συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών,
2. τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας του παραγωγού,
3. την περαιτέρω κατοχύρωση της φυσικής βιοποικιλότητας.

8.2. Τομέας μεταποίησης

1. Ως βάση αναφοράς για τις εκτιμήσεις κινδύνου σχετικά με την ανθρώπινη υγεία, πρέπει να χρησιμοποιείται η υγεία των παιδιών και όχι η υγεία του μέσου ενήλικα, δεδομένης της αυξημένης ευαισθησίας των παιδιών στην έκθεση σε χημικά συστατικά και στην υποβάθμιση των θρεπτικών συστατικών των τροφίμων.
2. Στην Ελλάδα, όσον αφορά στα προϊόντα κρέατος απαιτείται ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός των σφαγείων, ώστε να πληρούνται από το σύνολό τους οι κοινοτικοί κανόνες υγιεινής, των μονάδων τεμαχισμού και παρασκευής νωπών και κατεψυγμένων κρεατοσκευασμάτων, ώστε να εξασφαλίζεται η παραγωγή προϊόντων ποιότητας, καθώς και των μονάδων αξιοποίησης των υποπροϊόντων και παραπροϊόντων του κρέατος.

3. Απαιτείται περαιτέρω εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ελαιοτριβείων στη χώρα και η συγχώνευσή τους στις περιπτώσεις μικρών μονάδων. Επίσης, ως επιθυμητή κρίνεται η μετεγκατάσταση των μονάδων που λειτουργούν σε κατοικημένες περιοχές.
4. Η στήριξη των μικρών παραγωγών, των παραγωγών των ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών για πρώτη μεταποίηση με βιολογικά πρότυπα στο αγρόκτημα, των προϊόντων ποιότητας και βιολογικής παραγωγής.
5. Η ενημέρωση των μεταποιητών αφενός για τα μειονεκτήματα που έχει για την υγεία η υπερβολική μεταποίηση των πρώτων υλών και αφετέρου για μεθόδους ήπιας μεταποίησης και για τα βιολογικά πρότυπα, καθώς και η θέσπιση νομοθετικών και οικονομικών κινήτρων για στήριξη των μεταποιητικών μονάδων που μεταποιοούν βάσει βιολογικών προτύπων και κάνουν απλή συσκευασία των αγροτικών προϊόντων με οικολογικά υλικά.

8.3. Εμπορία και διακίνηση των τροφίμων

1. Η επέκταση της επώνυμης συσκευασίας των οπωροκηπευτικών θα επενεργήσει θετικά στη διακίνησή τους και θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά τους. Ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι παραγωγοί στη συγκεκριμένη διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντικός και συνδέεται στενά με το μακροχρόνιο συμφέρον τους.
2. Μέχρι σήμερα η τυποποίηση των οπωροκηπευτικών (εφαρμογή ενιαίων κανόνων ταξινόμησης και εμφάνισης-Ν. 3475/1955) εφαρμόζεται κυρίως στα εξαγωγίμα προϊόντα, ενώ πρόσφατα παρατηρείται και τάση επέκτασης της τυποποίησης των διακινούμενων στην εσωτερική αγορά.
3. Ο περαιτέρω εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και του οργανωτικού πλαισίου των κεντρικών και των λαϊκών αγορών. Επίσης, η δημιουργία τοπικών αγορών σε καίρια σημεία παραγωγής (π.χ. οπωροκηπευτικών, εσπεριδοειδών, σιτηρών, κ.λπ.) κρίνεται ότι θα έχει θετικές συνέπειες στο εισόδημα των παραγωγών, καθώς θα ελέγχεται αποτελεσματικότερα το κύκλωμα των χονδρεμπόρων. Οι κεντρικές αγορές έχοντας προμηθευτές τους χονδρεμπόρους και όχι τις τοπικές αγορές δεν είναι δυνατόν να επέμβουν ούτε στις τιμές του παραγωγού, ούτε στις τιμές του καταναλωτή.
4. Η ανάπτυξη συστήματος διαφάνειας και ενημέρωσης όλων των εμπλεκόμενων στην εμπορία και διακίνηση των αγροτικών προϊόντων (παραγωγών, προμηθευτών, καταναλωτών).
5. Η νομιμοποίηση και μέσω αυτής ο έλεγχος της εκτός αγοράς διακίνησης, εφόσον πληρούνται οι αναγκαίες νόμιμες προϋποθέσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στην τήρηση των κανόνων υγιεινής. Η εξυγίανση του εμπορίου με την καταπολέμηση του παραεμπορίου και τον έλεγχο των πρακτικών που ακολουθούνται από τα πολυκαταστήματα τροφίμων και επηρεάζουν σημαντικά το επίπεδο των τιμών των αγροτικών προϊόντων.

6. Η άμεση ενίσχυση μορφών συλλογικών δράσεων (συνεταιρισμών, ομάδων παραγωγών) μέσω παροχής ειδικών κινήτρων.

8.4. Καταναλωτές

1. Η διαρκής ενημέρωση των καταναλωτών για τη νέα φιλοσοφία παραγωγής αγροτικών προϊόντων με στόχο να προτιμούν και να αγοράζουν υγιεινά και ποιοτικά τρόφιμα.
2. Η εισαγωγή της σωστής διατροφής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε οι καταναλωτές να αποκτούν από μικρή ηλικία σωστά διατροφικά πρότυπα.
3. Ιδιαίτερα για τη διατροφή των παιδιών προέχει ορθή διατροφική ενημέρωση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων όπως παιδίατροι, βρεφοκόμοι, νηπιαγωγοί, γονείς. Επίσης, πρέπει να υπάρχει αυστηρός έλεγχος στα προϊόντα που διατίθενται από τις σχολικές καντίνες ή στους χώρους όπου έχουν πρόσβαση τα παιδιά (παιδικές χαρές, παιδότοποι, κατασκηνώσεις κ.λπ.), καθώς και στη διαφήμιση των βρεφικών και παιδικών τροφών από τα ΜΜΕ.

8.5. Θεσμικό πλαίσιο - Σύστημα ελέγχου

1. Η υπαγωγή του Εθνικού Φορέα Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Φ.Ε.Τ.) στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως πλέον αρμόδιου από το Υπουργείο Ανάπτυξης, στο οποίο υπάγεται σήμερα.
2. Ο σαφής καθορισμός των ρόλων και των ευθυνών όλων των εμπλεκόμενων

μερών (παραγωγοί ζωοτροφών, γεωργοί, παραγωγοί/προμηθευτές τροφίμων) και η διασφάλιση της δημοκρατικότητας των διαδικασιών ελέγχου με τη θέσπιση του κοινωνικού ελέγχου σε κεντρικό επίπεδο, δηλαδή των σχετικών γνωμοδοτικών επιτροπών.

3. Η αντικειμενικότητα και πληρότητα των ελέγχων μέσω της ανάπτυξης ολοκληρωμένων συστημάτων συλλογής πληροφοριών, της δικτύωσης των αρμόδιων φορέων και της πιστοποίησης των ιδιωτικών και δημόσιων εργαστηρίων.
4. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η υφιστάμενη νομοθεσία είναι επαρκής, αλλά υπάρχουν αρκετά προβλήματα στα διάφορα σημεία εφαρμογής των προνοιών του κοινοτικού κεκτημένου σε θέματα υγιεινής των προϊόντων και προστασίας του καταναλωτικού κοινού. Άρα θα πρέπει να ενταθεί η προσπάθεια συστηματικής και συνεχούς ενημέρωσης όλων όσων εμπλέκονται στην παραγωγή και παρασκευή τροφίμων, καθώς και να πραγματοποιούνται ανελλιπώς οι απαραίτητοι προληπτικοί αλλά και κατασταλτικοί ποιοτικοί έλεγχοι σε όλα τα στάδια της παραγωγής των τροφίμων τους από την πρώτη ύλη μέχρι την τελική κατανάλωση.

8.6. Εισαγωγές από τρίτες χώρες

1. Στα σημεία εισόδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας, η οποία αποτελεί εξωτερικό σύνορο της Ε.Ε., οι έλεγχοι δεν θα πρέπει περιορίζονται μόνο στο διοικητικό έλεγχο των συνοδευτικών εγγράφων και υγειονομικών πιστοποιητικών που

πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύουν τις εισαγόμενες ποσότητες, αλλά να περιλαμβάνουν και φυσικοχημικές αναλύσεις σε διαπιστευμένα εργαστήρια. Οι αναλύσεις αυτές θα αφορούν τόσο την ανίχνευση καταλοίπων απαγορευμένων ή και μη εγκεκριμένων αντιβιοτικών, χημικών προσθέτων και συντηρητικών ουσιών, όσο και τη συμβατότητα των εισαγομένων τροφίμων με τις αντίστοιχες ποιοτικές προδιαγραφές της Ε.Ε. Επίσης, σημαντικό είναι οι προαναφερόμενοι έλεγχοι να μην πραγματοποιούνται μόνο δειγματοληπτικά, αλλά σε όλες τις παρτίδες των εισαγομένων προϊόντων.

2. Συστηματική παρακολούθηση των ποσοτήτων των εισαγομένων προϊόντων μέχρι τον τελικό καταναλωτή.
3. Παρακολούθηση περαιτέρω μεταποίησης ή υποσυσκευασίας των εισαγομένων προϊόντων.
4. Ιδιαίτερα για τα προϊόντα που προέρχονται από χώρες της Ευρωμεσογειακής Ζώνης⁸, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ως απαραίτητες προϋποθέσεις για την περαιτέρω

απελευθέρωση του εμπορίου με τις χώρες της Ευρωμεσογειακής Ζώνης τα ακόλουθα:

- Την ανάπτυξη ενός πλήρους και εναρμονισμένου μεταξύ των χωρών της ΕΜΖ και της Ε.Ε. θεσμικού πλαισίου για τον έλεγχο όλων των αγροτικών προϊόντων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής αλυσίδας. Το προτεινόμενο θεσμικό πλαίσιο πρέπει να ανταποκρίνεται στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο των χωρών της Ε.Ε.
- Την εφαρμογή σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ ισοδύναμων υγειονομικών μέτρων και κανόνων αντίστοιχων με τους ισχύοντες στις χώρες της Ε.Ε.
- Την ανάπτυξη ισοδύναμων με της Ε.Ε διαδικασιών ελέγχου σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ και τη θέσπιση ενιαίων και ομοιόμορφων προτύπων ποιότητας, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.
- Την πιστοποίηση των αρμόδιων Ινστιτούτων και Φορέων ελέγχου σε όλες τις χώρες της ΕΜΖ με κοινά κριτήρια, αντίστοιχα με αυτά της Ε.Ε.

8 Γνώμη της Ο.Κ.Ε. Νο 110/2004, «Γεωργία και ασφάλεια τροφίμων στο πλαίσιο της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε ανταπόκριση των κοινωνικών απαιτήσεων και πιέσεων, ανέδειξε την ασφάλεια των τροφίμων σε θέμα ύψιστης προτεραιότητας στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα. Η ασφάλεια των τροφίμων έχει καταστεί σήμερα οριζόντιος στόχος που ενσωματώνεται σε πολλές επί μέρους πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: την κοινή γεωργική πολιτική και τον πυλώνα της «ανάπτυξης της υπαίθρου», το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία καθώς και την πολιτική για την προστασία των καταναλωτών. Στο πλαίσιο αυτό, η Ε.Ε. θεσπίζει τους κανόνες που θα πρέπει να τηρούνται για την ασφάλεια των τροφίμων, καθώς και τα συστήματα ελέγχου τα οποία κρίνονται απαραίτητα για τη διασφάλιση της τήρησης των κανόνων αυτών μέσα από μια σειρά πρωτοβουλιών και νομοθετικών μέτρων όπως:

- Με τη δημοσίευση της **Πράσινης Βίβλου (1997)** έγινε η έναρξη μιας δημόσιας συζήτησης για το μέλλον της κοινοτικής νομοθεσίας για την ασφάλεια τροφίμων, με στόχο να εξεταστεί αφενός ο βαθμός στον οποίο η νομοθεσία αυτή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των παραγωγών, των καταναλωτών, των παρασκευαστών και των εμπόρων, και αφετέρου κατά πόσο οι υφιστάμενες διατάξεις των συστημάτων ελέγχου εξασφαλίζουν τη διάθεση ασφαλών και υγιεινών τροφίμων, καθώς και την προστασία του συνόλου των καταναλωτών.
- Με τη δημοσίευση της **Λευκής Βίβλου** για την ασφάλεια των τροφίμων στις 12/1/2000, επιχειρείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα της ασφάλειας των τροφίμων, με την ανάπτυξη πολιτικής που θα καλύπτει όλη την αλυσίδα των τροφίμων «από το αγρόκτημα στο τραπέζι». Στη Λευκή Βίβλο προβλέφθηκε και η δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων**, κύρια αρμοδιότητα της οποίας είναι η παροχή ανεξάρτητων επιστημονικών συμβουλών και γνωμοδοτήσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Κοινοβούλιο, τα κράτη-μέλη, Διεθνή Ιδρύματα και Οργανισμούς, επί παντός θέματος που έχει άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στην ασφάλεια των τροφίμων.

Η Αρχή πραγματοποιεί μελέτες αξιολόγησης των κινδύνων που απειλούν την τροφική αλυσίδα και παρέχει επιστημονικές συμβουλές σχετικά με οποιοδήποτε ζήτημα που ενδέχεται να έχει άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις σε όλα τα στάδια της παραγωγής των τροφίμων και του εφοδιασμού σε τρόφιμα, από την πρωτογενή παραγωγή ως την προσφορά τροφίμων στους καταναλωτές, τα πρόσθετα, τις αρωματικές ύλες, τα υλικά συσκευασίας, συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων που αφορούν την υγεία των ζώων, τις συνθήκες διαβίω-

σης των ζώων, την ασφάλεια των ζωοτροφών, τα φυτοϋγειονομικά ζητήματα, τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς κ.λπ.

Προσωρινή της έδρα είναι οι Βρυξέλλες, ενώ προγραμματίζεται η μόνιμη εγκατάστασή της στην Πάρμα της Ιταλίας.

- με την **Οδηγία 2000/13** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών – μελών σχετικά με τις προδιαγραφές σήμανσης, παρουσίασης και διαφήμισης των τροφίμων, ώστε ο καταναλωτής να μην παραπλανάται ως προς: α) τα χαρακτηριστικά του τροφίμου, τη φύση του, την ταυτότητά του, τις φυσικοχημικές του ιδιότητες, την ποσότητα, την διατηρησιμότητα, την προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή λήψης του, β) την απόδοση στο τρόφιμο αποτελεσμάτων και ιδιοτήτων που δεν έχει και γ) την απόδοση στο τρόφιμο ψεύτικων χαρακτηριστικών ιδιοτυπίας ή ποιότητας.
- με τον **Κανονισμό 178/2002** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά «με τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την ασφάλεια των τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφάλειας των τροφίμων» προσδιορίζεται το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, περιλαμβάνονται ορισμοί, μία γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, περιγράφεται η αποστολή, τα καθήκοντα, η οργάνωση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Αρχής για την ασφάλεια

των τροφίμων, οδηγίες για την διαχείριση κρίσεων και καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης και λοιπές διατάξεις.

- με τον **Κανονισμό 852/2004** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά «με την υγιεινή των τροφίμων» καθορίζεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας των τροφίμων από το σημείο της πρωτογενούς παραγωγής τους μέχρι την διάθεσή τους στην αγορά και θεσπίζονται **γενικοί** κανόνες για τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων.
- με τον **Κανονισμό 853/2004** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά «με τον καθορισμό ειδικών κανόνων υγιεινής για τα τρόφιμα ζωικής προέλευσης» θεσπίζονται **ειδικοί** κανόνες για τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων που θα εφαρμόζονται στα μεταποιημένα και μη, προϊόντα ζωικής προέλευσης. Περιλαμβάνει διαδικασίες χορήγησης σήματος αναγνώρισης των προϊόντων, προδιαγραφές μεταφοράς των ζώων, σφαγής, τεμαχισμού, αποθήκευσης και γενικά προδιαγραφές υγιεινής κατά και μετά την παρασκευή των τροφίμων .
- με τον **Κανονισμό 854/2004** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά «με τον καθορισμό ειδικών διατάξεων για την οργάνωση των επισήμων ελέγχων στα προϊόντα ζωικής προέλευσης που προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο» καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής των κρατικών ελέγχων, καθώς και οι αντίστοιχοι αρμόδιοι εθνικοί φορείς.

Οι γενικοί στόχοι της πολιτικής της Ε.Ε. για την ασφάλεια των τροφίμων είναι οι εξής:

- 1. Εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας των ανθρώπων και των ζώων** μέσω της αύξησης των ελέγχων σε όλο το μήκος της τροφικής αλυσίδας.
- 2. Τοποθέτηση της ποιότητας στο επίκεντρο**
Η έννοια της ποιότητας διακρίνεται σε δύο επίπεδα: πρώτον, η μη διαπραγματεύσιμη ποιότητα που αφορά στην ασφάλεια της διατροφής μας και τις ελάχιστες απαιτήσεις στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος και των ζωικών και φυτικών ειδών και δεύτερον, η σχετική ή υποκειμενική ποιότητα που

καθιστά ένα τρόφιμο μοναδικό ως προς τη γεύση, την εμφάνιση, το άρωμα, τις μεθόδους παραγωγής και την ευκολία χρήσης.

- 3. Αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών**

Για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών, η ασφάλεια των τροφίμων ενισχύεται με τις πιο αυστηρές διαδικασίες παρακολούθησης και ελέγχου. Οι καταναλωτές πρέπει να διαθέτουν σαφείς και ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα όσα διακυβεύονται όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Νικόλαος Αναλυτής

Στην Ολομέλεια της 12ης Νοεμβρίου 2004 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Αναλυτής Νικόλαος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α' ΟΜΑΔΑ

Αλέπης Μιχάλης
Πρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.

Αντζινάς Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ντουντούμης Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Ασημακόπουλου Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κουμάντου Ρένα
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Κουτσιβίτου Αναστασία
Εκπρόσωπος Σ.Ε.Β.

Ρερρές Κυριάκος
Γενικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ραδαίος Κωνσταντίνος
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
σε αναπλήρωση του
Τσατήρη Γεωργίου
Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Χαντζαρίδης Κωνσταντίνος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Β' ΟΜΑΔΑ

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ηλιόπουλος Ηλίας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Παπασπύρου Σπύρου
Προέδρου Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Πλευράκης Μιχάλης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ' ΟΜΑΔΑ

Κονιτόπουλος Διονύσιος
Εκπρόσωπος Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος
σε αναπλήρωση του
Αλαμάνου Χαρίλαου
Προέδρου Ο.Ε.Ε.

Δημουλάς Δημήτρης
Β' Αντιπρόεδρος Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Γωνιωτάκη Γεωργίου
Προέδρου Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Κοιμήση Απόστολου
Εκπροσώπου Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Κουκουλάκης Ζαχαρίας
Μέλος Δ.Σ. Γ.Ε.Σ.Α.Σ.Ε.

Σπίρτζης Χρήστος
Μέλος Δ.Ε. Τ.Ε.Ε.

Τσανικλίδης Φώτης
Εκπρόσωπος ΓΕΩ.Τ.Ε.Ε.

Τσεμπερλίδης Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρος Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (210) 9249510-2, Fax: (210) 9249514, e-mail: iproke@otenet.gr